

SAOPŠTENJE SPGS KAROLIN ZIJADE

SAVETU BEZBEDNOSTI

Njujork

8. FEBRUAR 2024.

Gospođo predsednice,

Uvažene članice Saveta bezbednosti,

Uvaženi predstavnici,

Dozvolite mi da vam se na početku zahvalim, gospođo predsednice, na ovoj prilici da Savet izvestim o najnovijim dešavanjima na Kosovu.

Pre skoro godinu dana postignuta su dva sporazuma, 27. februara u Briselu i 18. Marta u Ohridu, koja su utrla put pregovorima i zajedničkom angažovanju. Međutim, zbog neslaganja u pogledu redosleda implementacije, napredak je zaustavljen. Događaji koji su usledili, poput vanrednih izbora u četiri opštine na severu Kosova, koji su doveli do toga da je gradonačelnike izglasalo jedva 3.47 odsto upisanih birača, sukobi od 29. maja nastali oko tih opštinskih zgrada koji su doveli do značajnih povreda među civilima i 93 pripadnika KFOR-a, i ozbiljni bezbednosni incident u Banjskoj od 24. septembra – čija istraga je i dalje u toku – a koji je prouzrokovao žrtve; bili su ozbiljan korak unazad.

Uprkos izvesnom pozitivnom zamahu koji se ponovo pojavio krajem prošle godine uz napredak ostvaren u pogledu registarskih tablica vozila, “energetske mape puta”, carinske dokumentacije i učešća kosovskih Srba u pokretanju referenduma za opoziv gradonačelnika, jednostrane akcije koje se odnose na pitanja koja jasno potpadaju pod proces političkog dijaloga i sporazume kojima

je isti uređen, predstavljaju ozbiljan razlog za zabrinutost. Bez obzira koja ih strana preduzima i kakva se opravdanja pružaju, a u odsustvu nedvosmislene javne komunikacije, takvi postupci očekivano pogoršavaju okruženje nesigurnosti i nepoverenja.

Gospođo predsednice,

Nedavno, 27. decembra 2023, Odbor Centralne banke Kosova usvojio je uredbu i najavio da će od 1. februara 2024. jedina dozvoljena valuta za gotovinske transakcije na Kosovu biti evro. Ponuđeno je šturo javno obrazloženje, uprkos činjenici da je, od 1999. godine, dinar služio kao defakto primarna valuta za gotovinske i komercijalne transakcije u mestima u kojima kosovski Srbi čine većinu. Pogođeno je desetine hiljada lica, kao i privreda, koja zavisi od njihove kupovne moći.

Preciznije rečeno, uredba prekida isplatu licima zapošljenim od strane institucija koje na Kosovu finansira Srbija, primaocima penzija i određenih poljoprivrednih subvencija i socijalnih davanja. Mala i srednja preduzeća, zdravstvene i obrazovne ustanove, uključujući one zadužene za brigu o deci, takođe će biti ozbiljno pogođeni, jer su i oni poduže vreme primali svoja sredstva iz Srbije.

Ova odluka, naročito u pogledu kratkog roka njenog stupanja na snagu, i budućeg pristupa pogođenih lica osnovnim ekonomskim i socijalnim uslugama, postala je povod za zabrinutost za lokalne zajednice i međunarodne aktere.

Nakon toga, i kao odgovor na očigledne zabrinutosti ovim uzrokovane, kosovske vlasti su 6. februara najavile jednomesečni tranzicioni period za sprovođenje, uz informativnu kampanju. Ipak, nisu sve zabrinutosti u vezi sa upotrebom dinara rešene, jer je 7. februara kamionu sa dinarskom gotovinom sprečen ulazak na Kosovo, i još uvek se čeka na sudske i administrativne radnje

u vezi sa četiri miliona dinara koje je Kosovska policija konfiskovala 3. februara u opštini Peć.

Gospođo predsednice,

Kao što su mnogi međunarodni partneri istakli, ova pitanja potpadaju pod Briselske sporazume iz 2013. i 2015, kojima je odlučeno o Udruženju/Zajednici opština sa srpskom većinom na Kosovu.

Želela bih da ponovo naglasim, gospođo predsednice, da se kod preduzimanja akcija, bez obzira na njihovu zakonitost i opravdanost, mora uzeti u obzir njihov uticaj na dotično stanovništvo. U suprotnom, takve akcije ne samo da podižu tenzije, već i oslabljuju potencijal za trajni mir i bezbednost za sve zajednice na Kosovu. U duhu sprečavanja sukoba, mora se više učiniti da se pridobiju „srca i duše“ nevećinskih zajednica.

Gospođo predsednice,

Kosovska policija je, 26. januara i 2. februara, sprovela operacije u objektima koje koristi nevećinska srpska zajednica u opštinama Dragaš, Peć, Klina i Istok, kao i u objektu zdravstvenog centra za zajednice u Prištini. Kosovska policija je saopštila da su na lokacijama u sve četiri opštine zaplenjeni brojni dokumenti, da su zgrade zapečaćene, a osoblje privedeno na ispitivanje i potom oslobođeno.

Takođe, tokom ranije izvedene policijske operacije u Peći, 2. januara, ekipa novinara Radio Goraždevca, jedinog medijskog glasila kosovskih Srba u tom regionu, izvestila je da su bili zaustavljeni i pretreseni i pored toga što su dali na uvid validne novinarske akreditacije. Poznato vam je da UNMIK i naši glavni partneri u svakom trenutku najveću moguću važnost pridaju obezbeđivanju slobode medija i izražavanja.

Ni nova uredba Centralne banke Kosova ni ove nedavne operacije Kosovske policije nisu doprinele deeskalaciji, na koju međunarodni sagovornici stalno iznova pozivaju.

U tom smislu, nemoguće je preglasiti ključnu preventivnu ulogu koju KFOR danas ima na terenu.

Gospođo predsednice,

U svim svojim saopštenjima, uključujući poslednje od 6. februara, iznova sam ukazivala na značaj održavanja vladavine prava bez političkog uticaja i naglašavala da sve akcije preduzete u tu svrhu moraju da budu utemeljene na načelima ljudskih prava. Nastaviću da pozivam i Prištinu i Beograd da se aktivno i u dobroj veri angažuju u dijalogu kojim posreduje Evropska unija, koja je odgovarajuće mesto za rešavanje ovih najosetljivijih političkih pitanja koja pogađaju zajednice.

Od presudnog je značaja da naponi na postizanju dogovorenih i uzajamno prihvatljivih rešenja ne posustanu. Kontinuirani naponi na izgradnji većeg uzajamnog poverenja i poštovanja su jedini uspešan put ka stabilnosti, prosperitetu i bezbednosti. Istorija je do sada stalno dokazivala da pravedna rešenja ne proizilaze iz jednostranih akcija, već iz neprestane i mukotrpne posvećenosti otvorenoj komunikaciji i dijalogu.

Mi ćemo nastaviti da ulažemo napore kako bi ohrabрили sve uključene strane da im prioritet bude poverenje i njegovo izgrađivanje, ne samo na nivou angažovanja građana, već na svim nivoima, uključujući i između zajednica i institucija. Poverenje se razvija jedino u atmosferi uzajamnog poštovanja, otvorene komunikacije, pravičnosti i jednakog ophođenja i u stvarnosti i u percepciji.

Na kraju, podsetimo se ponovo da je jedini prihvatljivi put napred onaj koji je zasnovan na dijalogu i kompromisu, koji rado prihvata ljudska prava i obezbeđuje pravično sprovođenje vladavine zakona. Uveravam vas da UNMIK ostaje posvećen obavljanju svojih dužnosti u službi postizanja ovog krajnjeg cilja.

Hvala vam.